

اظهار نظر کارشناسی درباره:

«لایحه ارجاع اختلاف بین بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و

دولت جمهوری کره به داوری»

مهدی دارابی

۱. مقدمه

طی سالیان اخیر و پس از تشدید تحریم‌ها، استفاده از منابع ارزی حاصل از صادرات نفتی نزد بانک‌های کشورهای مختلف با محدودیت مواجه شد که محدودیت در استفاده از منابع ارزی موجود در کشور کره جنوبی یکی از مصادیق آن است. طبق گزارش رئیس کل بانک مرکزی، قریب به ۷ میلیارد دلار از منابع ارزی کشور در اواخر دهه ۱۳۹۰ به شکل نگهداری وون کره جنوبی در بانک‌های این کشور توقیف شد. از یک طرف، هیچ سودی به سپرده‌های بانک مرکزی تعلق نمی‌گرفت و از طرف دیگر، به دلیل کاهش ارزش پول ملی کره جنوبی در سال‌های اخیر، قریب به ۱ میلیارد دلار از ارزش دلاری این منابع ارزی کسر شد.

طی مذاکره‌های انجام شده در نیمه اول سال جاری، این منابع ارزی به حساب‌های بانک‌های قطری برای واردات کالاهای غیرتحریمی مانند اقلام اساسی، دارو و تجهیزات پزشکی، واریز شد. با همکاری بانک‌های اروپایی، این منابع از وون کره جنوبی به یورو تبدیل و در نهایت، معادل ۵ میلیارد و ۵۷۳ میلیون و ۴۹۲ هزار یورو در دسترس بانک مرکزی قرار گرفت. اگرچه منابع ارزی یادشده در دسترس قرار گرفته است، اما زیان ناشی از کاهش ارزش وون کره جنوبی، قابل توجه بوده و دولت در نظر دارد تا با پیگیری حقوقی، این زیان تحمیلی را متوجه این کشور کند.

سیدمهدی بنی‌طبا (ناظر علمی)، محمد آدمی، فاطمه سلیمانی پورلک (اظهار نظر کنندگان)، شیوا امین اسکندری (ویراستار ادبی)، نرجس امیراحمدی (صفحه آرآ)

مرکز پژوهش‌های
مجلس شورای اسلامی

مشخصات لایحه:

دوره یازدهم - سال
چهارم

شماره ثبت:
۹۲۱

شماره چاپ:
—

تاریخ چاپ:
—

مشخصات گزارش:

شماره مسلسل:
۲۲۰۱۹۳۹۶

تاریخ انتشار:
۱۴۰۲/۸/۲۸

دولت در نظر دارد تا با استفاده از ظرفیت توافق نامه موضوع «قانون موافقت نامه تشویق و حمایت از سرمایه گذاری بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری کره» مصوب ۱۳۸۲/۰۷/۱۳، استرداد زیان ناشی از کاهش ارزش وون کره جنوبی را مورد دعوی حقوقی قرار دهد. طبق اصل یکصدوسی و نهم «قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران»، «صلح دعاوی راجع به اموال عمومی و دولتی یا ارجاع آن به داوری در هر مورد، موکول به تصویب هیئت وزیران است و باید به اطلاع مجلس برسد. در مواردی که طرف دعوی خارجی باشد و در موارد مهم داخلی باید به تصویب مجلس نیز برسد. موارد مهم را قانون تعیین می کند». در همین راستا، دولت «لایحه ارجاع اختلاف بین بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری کره به داوری» را در تاریخ ۱۴۰۲/۰۵/۱۶ تقدیم مجلس شورای اسلامی کرد.

۲. موافقت نامه تشویق و حمایت متقابل از سرمایه گذاری

«موافقت نامه تشویق و حمایت از سرمایه گذاری بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری کره» که شامل مقدمه و چهارده ماده است در ذیل یک ماده واحد در تاریخ ۱۳۸۲/۷/۱۳ در مجلس شورای اسلامی تصویب شده است.

ماده واحد - موافقت نامه تشویق و حمایت از سرمایه گذاری بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری کره مشتمل بر یک مقدمه و چهارده ماده به شرح پیوست تصویب و اجازه مبادله اسناد آن داده می شود.

ماده (۱۲) این موافقت نامه در خصوص حل و فصل اختلافها چنین مقرر داشته است:

ماده ۱۲ - حل و فصل اختلافات میان یک طرف متعاقد و سرمایه گذار / سرمایه گذاران طرف متعاقد دیگر:

۱. هر اختلاف حقوقی بین سرمایه گذار یکی از طرفهای متعاقد و طرف متعاقد دیگر که مستقیماً از سرمایه گذاری ناشی شده باشد باید به صورت دوستانه بین دو طرف ذی ربط حل و فصل شود.

۲. اگر این اختلاف ظرف مدت (۶) ماه از تاریخی که به صورت کتبی توسط یک طرف به طرف دیگر اطلاع داده شده حل و فصل نشود باید بنا به درخواست و اختیار سرمایه گذاران ارجاع شود به:

الف - دادگاه صالح طرف متعاقد که سرمایه گذاری در قلمرو او صورت گرفته است، یا

ب - یک دیوان داوری ویژه، یا

پ - مرکز بین المللی حل و فصل اختلافات سرمایه گذاری که توسط کنوانسیون حل و فصل اختلافات سرمایه گذاری بین دولتها و اتباع دولت های دیگر (کنوانسیون ایکسید) تشکیل شده است، در صورتی که هر دو طرف متعاقد آن کنوانسیون را امضا کرده باشند.

۳. هر اختلافی که ابتدا در دادگاههای صالح طرف متعاقد سرمایه پذیر اقامه شود، تا زمانی که در دست رسیدگی است بدون توافق طرفها نمی تواند به داوری ارجاع شود، و در صورتی که منتهی به صدور حکم قطعی شود قابل ارجاع به داوری نخواهد بود.

۴. هر اختلافی که به داوری ارجاع شود، از صلاحیت دادگاههای داخلی مستثنی خواهد بود. با این وجود مفاد این بند مانع از آن نخواهد بود که محکوم له حکم داوری برای اجرای آن به دادگاههای داخلی مراجعه کند.

۵. دیوان داوری ویژه مورد نظر در جزء (ب) بند (۲) این ماده به صورت زیر تشکیل خواهد شد:

الف - هر طرف اختلاف یک داور تعیین خواهد کرد و دو داوری که بدین نحوه انتخاب شده اند با توافق دوجانبه داور سومی انتخاب خواهند کرد که باید تبعه یک کشور ثالث باشد و توسط دو طرف به عنوان رئیس دیوان انتخاب شود. همه داورها باید ظرف مدت دو ماه از تاریخ اطلاع دادن یک طرف به طرف دیگر در مورد قصد خود مبنی بر ارجاع اختلاف به داوری انتخاب شوند.

ب - هر گاه مدت های مذکور در جزء (الف) فوق الذکر رعایت نشده باشند، هر طرف، در صورت عدم وجود هر توافق دیگری، از دبیر کل دیوان دایمی داوری لاهه دعوت خواهد کرد که انتصابات لازم را به عمل آورد.

پ - دیوان با اکثریت آرا اتخاذ تصمیم خواهد کرد. این تصمیمات برای طرفین قطعی و قانوناً لازم الاجرا خواهند بود و باید بر طبق قانون داخلی به اجرا درآیند. این تصمیمات باید بر طبق مقررات این موافقت نامه، قوانین طرف متعاقد درگیر در اختلاف و اصول حقوق بین الملل اتخاذ شوند.

ت - داوری بر طبق قواعد داوری کمیسیون حقوق تجارت بین الملل سازمان ملل متحد (آنسیترال) انجام خواهد شد.

۶. رأی صادره توسط دیوان برای طرفین اختلاف قطعی و لازم الاجرا خواهد بود. هر طرف متعاقد پذیرش و اجرای رأی بر طبق قوانین و مقررات مربوط خود را تضمین خواهد کرد.

۷. هر دو طرف متعاقد، با رعایت قوانین و مقررات خود، به ارجاع اختلاف به داوری بین المللی رضایت بی قید و شرط می دهند.

۳. لایحه دولت

در راستای اجرای بند «۲» ماده (۱۲) «موافقتنامه تشویق و حمایت از سرمایه‌گذاری بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری کره»، اخطار (notice) به‌طور رسمی به دولت جمهوری کره در شهریور سال ۱۴۰۰ ارسال گردیده است. نظر به عدم حل‌وفصل اختلاف، به‌منظور پیگیری حقوقی، دولت لایحه‌ای در قالب ماده‌واحد به مجلس شورای اسلامی تقدیم کرده است که به همراه ملاحظات کارشناسی و متن پیشنهادی در جدول زیر آمده است.

متن پیشنهادی	ملاحظات کارشناسی	لایحه دولت
<p>به بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران اجازه داده می‌شود در اجرای ماده (۱۲) موافقت‌نامه موضوع «قانون موافقت‌نامه تشویق و حمایت از سرمایه‌گذاری بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری کره» مصوب ۱۳۸۲/۰۷/۱۳ با همکاری معاونت حقوقی رئیس‌جمهور نسبت به طی فرایند داوری مطابق موافقت‌نامه مذکور درباره پیگیری حقوقی و استرداد مطالبات خود از دولت و بانک‌های جمهوری کره و مطالبه خسارات ناشی از آن، اقدام نماید.</p>	<p>۱. پیشنهاد می‌شود که در متن لایحه عنوان قانون تصریح شود. ۲. با توجه به امکان طرح دعوی علیه دولت جمهوری کره، پیشنهاد می‌شود طرح دعوی علیه دولت در متن لایحه ارسالی تصریح شود. ۳. نظر به استرداد مطالبات، می‌توان موضوع دعوی را به مطالبه خسارات منحصر کرد. باین‌حال، با توجه به کارشکنی‌های احتمالی، پیشنهاد می‌شود که همچنان استرداد مطالبات موضوع پیگیری حقوقی قرار گیرد.</p>	<p>ماده‌واحد- به بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران اجازه داده می‌شود در اجرای ماده (۱۲) موافقت‌نامه تشویق و حمایت از سرمایه‌گذاری بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری کره مصوب ۱۳۸۲/۷/۱۳ با همکاری معاونت حقوقی رئیس‌جمهور نسبت به طی فرایند داوری طبق موافقت‌نامه مذکور درباره پیگیری حقوقی و استرداد مطالبات خود از بانک‌های کشور مذکور و مطالبه خسارت ناشی از آن، اقدام نماید.</p>

۴. جمع‌بندی

اگرچه اقدام‌های دیپلماتیک دولت برای آزادسازی منابع ارزی توقیف شده در کشور کره جنوبی نتیجه‌بخش بوده و موجب بازگشت اصل مطالبات (برمبنای وون کره جنوبی) شده است. اما هزینه‌های دیگری به کشور تحمیل کرده که خسارت ناشی از کاهش ارزش وون کره جنوبی یکی از مصادیق شاخص آنهاست. از این‌رو دو کارکرد برای لایحه دولت متصور است: اول، ایجاد امکان پیگیری حقوقی برای مطالبه خسارات تحمیلی و دوم، مخابره این پیام به دیگر کشورها که جمهوری اسلامی ایران اراده عملی در احقاق حقوق خود دارد. به‌دست گرفتن ابتکار عمل در ارجاع اختلاف بانک مرکزی با بانک‌ها و دولت جمهوری کره، ضمن آنکه قاطعیت جمهوری اسلامی ایران را برای احقاق حقوق ملت ایران در عرصه بین‌المللی به نمایش می‌گذارد، بنیانی برای مرافعه اختلاف‌های مالی با سایر کشورها بنا می‌نهد. به‌بیان‌دیگر، موفقیت در پیشبرد این پرونده در محاکم داوری متضمن پیام روشنی برای سایر طرف‌های اختلاف است که نسبت به مصالحه با جمهوری اسلامی ایران جهت حل‌وفصل اختلاف نرمش بیشتری نشان دهند. با عنایت به جمیع مطالب بیان شده، تصویب «لایحه ارجاع اختلاف بین بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری کره به داوری» بلامانع است.

منبع و مأخذ

موافقتنامه تشویق و حمایت از سرمایه‌گذاری بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری کره»

گزیده سیاستی

اگرچه منابع ارزی توقیف شده در کره جنوبی قابلیت استفاده پیدا کرده است، اما کاهش ارزش قریب به ۱ میلیارد دلاری این منابع ارزی را می‌توان با استفاده از ظرفیت توافق‌نامه بین دو کشور و لایحه دولت در این زمینه مورد پیگیری حقوقی قرار داد.

